

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

אינטלקטואלים יהודים בארצות האסלאם במאות 19-20 - 13822

תאריך עדכון אחרון 29-12-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): דוד גדג'

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: david.guedj@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס:

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

בקורס נצא למסע בעקבות אנשי עט ונשות עט יהודים בארצות האסלאם במאות ה-19 וה-20. האינטלקטואלים כתבו בעברית, בערבית יהודית, בלאדינו, בערבית ספרותית ובשפות אירופיות כגון צרפתית, ספרדית, איטלקית ואנגלית. במסע נבחן הקשרים היסטוריים רחבים (מדיניים, חברתיים ותרבותיים) שהביאו להתהוותה של שכבת הכותבים החדשה. נעמיק את הדיון בביוגרפיות של הכותבים השונים תוך כדי בחינת מערכות הקשרים התרבותיים והאינטלקטואליים שקיימו עם עמיתיהם בארצם וברחבי העולם. הקריאה בחיבורי הכותבים תחשוף את העולמות שהעסיקו אותם, את האידיאולוגיות ששאפו להפיץ ואת הזהות שביקשו לעצב בקרב קוראיהם.

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים לשלוט בגוף הידע הנרכש. לקרוא קריאה ביקורתית של מחקרים. לקרוא ולנתח מקורות ראשוניים מגוונים. לכתוב חיבור היסטורי אקדמי.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: כל שיעור ישלב דיון במאמר וקריאה צמודה במקור ראשוני. בכל שיעור סטודנטים ידרשו להכין מאמר לדיון בכיתה.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

הקהילות היהודיות בארצות האסלאם במאות ה-19 וה-20 – מרחב, לשון ותרבות; ריבוי דפוסי מודרניים וריבוי מסלולי השכלה בארצות האסלאם: השכלה עברית, השכלה בערבית יהודית, התחייה הערבית, הנאורות המערבית; משכילים כותבי עברית; משכילים כותבי ערבית יהודית; אינטלקטואלים כותבי שפות אירופיות: צרפתית, ספרדית, איטלקית ואנגלית; אינטלקטואלים כותבי ערבית ספרותית; אינטלקטואלים רב-לשוניים.

חומר חובה לקריאה:

אברהם אלבר נבון, יוסף פרץ, תל אביב 2018
אלמוג בהר, "בין ספרויות ישראל במזרח לספרות המזרחית בישראל: רצפים ושברים במאתיים השנים האחרונות", ההיסטוריה הארוכה של המזרחים, בעריכת אביעד מורנו ואחרים, שדה בוקר 2021, עמ' 211-232

גיא ברכה, "סיפור יציאת מצרים: זיכרון יהודי-מצרי בחוג 'הנהדה היהודית' במצרים", ג'מאעה כ"ה

- (2021), עמ' 57-71
 דוד אוחנה, "ז'קלין כהנוב - מבשרת התרבות הים תיכונית בישראל", עיונים בתקומת ישראל 13 (תשס"ד), עמ' 29-55
 דוד גדג', "נבון, אלמליח ופרץ: הסופר המתרגם והרומן כמקור היסטורי", בתוך: אברהם אלבר נבון, יוסף פרץ, תל אביב 2018, עמ' 231-254
 דוד גדג', "צדק פואטי עם הוגים מארצות האסלאם", בתוך: הני זובדיה ורעות ריינה בנדריהם (עורכים), לקסיקון מזרחי, תל אביב (בדפוס)
 דוד גדג', "שיח זהות, תרבות יהודית ותרבות עברית מודרנית במרוקו בראשית המאה העשרים", פעמים 168-167 (תשפ"א-תשפ"ב), עמ' 161-205
 ז'קלין כהנוב, בין שני עולמות: מסות ופרקי התבוננות; בעריכת דוד אוחנה, ירושלים 2005
 ז'קלין כהנוב, סולם יעקב, ירושלים; תל אביב 2014
 חביבה פדיה, "א"ב יהושע ויניב חג'בי תקועים בסוסיתא מול הכתובת ברוך ג'מילי 1948", הארץ, 2 בנובמבר 2020
 חביבה פדיה, "לקראת בנייה של רשת הספרות המזרחית", הארץ, 29 בספטמבר 2020
 יובל עברי, השיבה לאנדלוס: מחלוקות על תרבות וזהות יהודית-ספרדית בין ערביות לעבריות, ירושלים 2020, עמ' 150-193
 יוסף יובל טובי וצביה טובי, הספרות הערבית היהודית בתוניסיה 1850-1950, תל אביב 2000
 יוסף שיטריה, "מודרניות לאומית עברית מול מודרניות צרפתית: ההשכלה העברית בצפון-אפריקה בסוף המאה הי"ט", מקדם ומים ג (תש"ן), עמ' 11-76
 יצחק אבישור, "ספרות ועיתונות בערבית-יהודית של יהודי בבל בדפוס הודו", פעמים, 52 (תשנ"ב), עמ' 101-115
 ליטל לוי, "יצירתם של יהודים ערבים והיסטוריוגרפיה של הספרות העברית: גאוגרפיה ספרותית חדשה", מכאן 12 (2012), עמ' 210-227
 מיכל אוחנה, "היסטוריוגרפיה יהודית במרוקו בעת החדשה: חקר תולדות הקהילה בידי רבנים מקומיים", פעמים 158 (תשע"ט), עמ' 111-138
 מיכל אוחנה, "ר' חיים בלייח: משכיל עברי וממשיכה של ההגות היהודית הספרדית", פעמים 154-155 (תשע"ח), עמ' 163-196
 עמוס נוי, עדים או מומחים: יהודים משכילים בני ירושלים והמזרח בתחילת המאה ה-20, תל אביב 2017
 ראובן שניר, ערביות, יהדות, ציונות: מאבק זהויות ביצירתם של יהודי עיראק, ירושלים תשס"ה, עמ' 23-77
 רפאל לוי (ריוול), צדקה (תרגום מצרפתית יהושע דוייב), ירושלים 1963
 Abigail Jacobson, "Jews Writing in Arabic: Shimon Moyal, Nissim Malul and the Mixed Palestinian/Eretz Israeli Locale," in Late Ottoman Palestine: The Period of Young Turk Rule, eds. Yuval Ben-Bassat and Eyal Ginio, London 2011, 165-182.
 David Guedj, "Judeo-Arabic Popular Nonfiction in Morocco during the First Half of the Twentieth Century," Quest. Issues in Contemporary Jewish History, 22:2 (2022), pp. 78-108
 David Guedj, "Morocco's colonial mutation of Arab Jewishness in the 20th century, the case of Elie Malka," British Journal of Middle Eastern Studies, 2022, DOI: 10.1080/13530194.2022.2151416
 Lital Levy, "Partitioned Pasts: Arab Jewish Intellectuals and the Case of Esther Azhari Moyal (ed.), The Making of the Arab Intellectual: Empire, Public (1873-1948)," in Dyala Hamzah Sphere, and the Colonial Coordinates of Selfhood, London 2012, pp. 128-163
 Michelle U. Campos, Mizrah Uma'arav (East and West): a Sephardi cultural and

political project in post-Ottoman Jerusalem, *Journal of Modern Jewish Studies* 16:2 (2017), pp. 332-348

Moshe Behar and Zvi Ben-Dor Benite, *Modern Middle Eastern Jewish Thought: Writings on Identity, Politics, and Culture, 1893-1958*, Waltham 2013, pp. xxi-xxxix

Orit Bashkin, "Why Did Baghdadi Jews Stop Writing to their Brethren in Mainz? – Some Comments about the Reading Practices of Iraqi Jews in the 19th Century," in Philip Sadgrove (ed.), *History of Printing and Publishing in the Languages and Countries of the Middle East*, Oxford 2005, pp. 95-110.

Susan Gilson Miller, "Moïse Nahon and the Invention of the Modern Maghribi Jew," *French Mediterraneans: Transnational and Imperial Histories*, eds. Patricia M. E. Lorcin and Todd Shepard, Lincoln 2016, pp. 293-319

Vitalis Danon, *Ninette Of Sin Street*, translated by Jane Kuntz, Stanford 2017

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי:

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 50 %
השתתפות פעילה / עבודת צוות 36 %
מצגת / הצגת פוסטר / הרצאה 14 %

מידע נוסף / הערות: